

УДК 351:502

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.2.31>

ДО ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПРАВОВИХ ЗАСАД ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ В РУМУНІЇ

Ємельяненко К.О.,
кандидат юридичних наук,
докторант кафедри міжнародного права
та порівняльного правознавства,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
ORCID: 0000-0002-7035-6470

Ладиченко В.В.,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародного права
та порівняльного правознавства,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
ORCID: 0000-0002-7823-7572

Яринко Б.В.,
кандидат юридичних наук,
науковий співробітник
кафедри міжнародного права
та порівняльного правознавства,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
ORCID: 0000-0002-6448-9111

Ємельяненко К.О., Ладиченко В.В., Яринко Б.В. До питання екологічної безпеки та правових засад екологічного контролю в Румунії.

У даній статті висвітлено питання сучасного стану екологічної безпеки Румунії та загальних правових засад здійснення екологічного контролю. В дослідженні здійснено огляд правового регулювання екологічної безпеки на національному і місцевому рівнях, а також застосування актів ЄС в національному законодавстві в контексті здійснення екологічного контролю через реалізацію повноважень органами державної та місцевої влади в Румунії як державі-члені ЄС. Авторами проаналізовано положення Конституції Румунії, адміністративного кодексу, основних законів в сфері охорони навколишнього середовища щодо компетенції та повноважень урядових органів в сфері екологічної безпеки, їх структури та системи на місцевому і центральному рівнях, повноваження і компетенції головних посадових осіб таких органів. Авторами також зосереджується увага на нормах міжнародних екологічних угод у національному законодавстві Румунії та системне транспонування до румунського законодавства рамкових норм директив Європейського Союзу. Крім того, авторами звертається увага на кількість матеріалів та коло проблематики екологічної безпеки, що досліджується в науковому середовищі Румунії, перш за все, як категорії сталого розвитку. Зокрема, екологічна безпека розглядається румунськими науковцями як в контексті екологічної політики, так і нової галузі права як екологічне право, що було зумовлено необхідністю правового регулювання відносин між людиною та природою, для забезпечення якості життя та сприяння захисту, збереженню та розвитку сталого використання природних ресурсів. В даному аналітичному огляді основна увага авторів зосереджена на правових засадах діяльності основних суб'єктів екологічних правовідносин, серед яких адміністративні

органи в особі державних та місцевих органів влади і самоврядування та їх посадових осіб, повноваження яких включають контрольні, що пов'язані з впливом на навколишнє середовище. Однак, увага авторів також звертається на імплементацію актів Європейського Союзу до національного екологічного законодавства держав-членів та методи контролю їх виконання, зокрема здійснення контролю через заходи Суду Європейського Союзу.

Ключові слова: екологічна безпека, екологічний контроль, органи екологічного контролю Румунії, повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у здійсненні екологічного контролю, заходи екологічної безпеки.

Yemelianenko K.O., Ladychenko V.V., Yarynko B.V. On the issue of environmental safety and the legal basis for environmental control in Romania.

This article highlights the current state of environmental safety in Romania and the general legal framework for environmental control. The study reviews the legal regulation of environmental safety at the national and local levels, as well as the application of EU acts in national legislation in the context of environmental control through the exercise of powers by state and local authorities in Romania as an EU member state. The authors analyse the provisions of the Romanian Constitution, the Administrative Code, and the basic laws in the field of environmental protection regarding the competence and powers of government bodies in the field of environmental safety, their structure and system at the local and central levels, and the powers and competences of the chief officials of such bodies. The authors also focus on the norms of international environmental agreements in Romanian national legislation and the systematic transposition of the framework norms of European Union directives into Romanian legislation. In addition, the authors draw attention to the amount of material and the range of environmental safety issues being studied in the Romanian scientific community, primarily as a category of sustainable development. In particular, environmental safety is considered by Romanian scientists both in the context of environmental policy and as a new branch of law, namely environmental law, which was necessitated by the need to regulate relations between humans and nature in order to ensure quality of life and promote the protection, conservation and sustainable use of natural resources. In this analytical review, the authors focus on the legal basis for the activities of the main subjects of environmental legal relations, including administrative bodies represented by state and local authorities and self-government bodies and their officials, whose powers include control related to the impact on the environment. However, the authors also draw attention to the implementation of European Union acts into the national environmental legislation of member states and methods of monitoring their implementation, in particular through the measures of the Court of Justice of the European Union.

Key words: environmental safety, environmental control, environmental control authorities of the Romania, powers of state authorities and local self-government bodies in exercising environmental control, environmental safety measures.

Постановка проблеми. Сучасні наукові дослідження про екологічну безпеку та екологічний контроль в Румунії становлять суттєвий інтерес для України як позитивний зарубіжний досвід. Адже в процесі підготовки до вступу в Європейський Союз, Румунія пройшла шлях наближення національного законодавства до Екологічного *acquis communautaire* згідно з зобов'язаннями та на виконання Угоди про Асоціацію між Румунією та Європейським Співтовариством [1]. Це в подальшому мало вирішальну роль для оновлення національного екологічного законодавства, а запроваджені зміни склали сучасну правову основу екологічної безпеки та екологічного контролю в Румунії, що є одним із завдань даного аналітичного огляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Екологічна безпека є основною з політик забезпечення узгодженої правової системи в рамках Європейського Союзу, а європейські стандарти охорони навколишнього середовища є одними з найвищих у світі. При цьому нормативно-правові акти в сфері екології як в законодавстві ЄС, так і в національному законодавстві держав-членів, є результатом підвищення правової основи екологічної безпеки в ЄС. Зростання екологічних викликів призвело до змін у національних правових основах та подальшого залучення місцевих органів держав-членів ЄС до поєднання екологічної безпеки та екологічного контролю. І одним серед успішних прикладів такого поєднання серед держав-членів є досвід Румунії.

Як свідчить аналіз останніх публікацій в румунському науковому середовищі зв'язок національних правових аспектів екологічної безпеки Румунії і політик європейських стандартів за-

хисту довкілля може ефективніше спрямовувати сталий розвиток в екологічній галузі в цілому по ЄС. Екологічна політика та законодавство кожної з держав-членів ЄС є не лише рамковим регуляторним важелем впливу на національну політику, але й особливою інституційною ланкою для здійснення відповідного екологічного контролю в державах-членах Європейського Союзу. Зокрема, сучасний досвід Румунії у питанні екологічної безпеки та правових засад екологічного контролю є особливо актуальним для процесу наближення законодавства України до *acquis communautaire* на шляху до набуття Україною статусу держави-члена Європейського Союзу. В опублікованих наукових джерелах питання правових засад екологічної безпеки і здійснення екологічного контролю є найбільш актуальними у працях як українських так і румунських учених, зокрема: Ю.С. Шемшученко, В.І. Андрейцев, В.В. Носік, В.В., Костицький, В.В., Ладиченко, Л.О. Головка, Ю.А. Краснова, М.В. Краснова, Н.Р. Малишева, М.М. Микієвич та ін., а також працях таких дослідників як Р. Міга-Бештеліу, К. Джорджеску, Р.-М. Петреску-Маг, І.В. Петреску-Маг, К.Ф. Попеску, М. Дуцу, Ю. Моток, Т.-М. Банташ-Вадува, А. Боянджу, Е.-М. Антонгеску, Ю. Попа, С.-М. Хелештяну, К. Ротару, Д. Марінеску та ін..

Дане дослідження здійснено з урахуванням базових національних та міжнародних нормативно-правових актів та актів Європейського Союзу, серед яких: Договір про функціонування Європейського Союзу [2], Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція, Aarhus Convention) [3], Декларація Конференції Організації Об'єднаних Націй з проблем навколишнього середовища (Стокгольмська Декларація) [4], Конституції Румунії [5], актів законодавства Румунії.

Мета дослідження. Метою даної статті для авторів було дослідити та висвітлити питання екологічної безпеки в Румунії шляхом дедуктивного аналізу від загальної правової регламентації екологічної безпеки в цілому до аналізу організаційно-правових засад діяльності органів екологічного контролю Румунії центрального і місцевого рівнів, з урахуванням імплементації законодавства ЄС та міжнародних норм.

Виклад основного матеріалу.

На теренах румунської правової науки екологічна безпека розглядається як один з правових інститутів екологічного права Румунії, реалізації правових норм через нагляд і контроль законодавства про охорону довкілля. Як зазначають румунські науковці Р.-М. Петреску-Маг, І.В. Петреску-Маг, [6, с. 69], становлення та розвиток такої нової галузі права як екологічне право, було зумовлено необхідністю правового регулювання відносин між людиною та природою, для забезпечення якості життя, сприяння захисту, збереженню та розвитку сталого використання природних ресурсів. Зокрема, М. Дуцу [6, с. 69], визначає екологічне право як сукупність правил та інституцій, створених для захисту, збереження та покращення навколишнього середовища, згідно з цілями сталого розвитку суспільства. За переконанням Д. Марінеску [6, с. 69], екологічне право являє собою «складний комплекс правових норм, що регулюють відносини, які встановлюються між людьми щодо їхнього ставлення до навколишнього середовища, – як життєво важливого елемента та підтримки життя, – у процесі його використання» для економічних, соціальних та культурних цілей його компонентів – природних та штучних, а також відносини, пов'язані із захистом, збереженням та розвитком їхнього сталого розвитку». Як слушно наголошує д-р М. Дуцу [7]: «Румунська доктрина екологічного права, яка також стала кліматичним правом, все ще перебуває в періоді самопошуку та належних теоретичних переосмислень, апелюючи до численних судових позовів з екологічних питань, тоді як Постанова Уряду № 195/2005 про охорону навколишнього середовища, створила усі передумови для систематизації, раціоналізації та узгодженості екологічного законодавства, справжнього (майбутнього) Екологічного кодексу. Перспектива еколого-кліматичного виміру розвитку та ролі екологічного (і кліматичного) права в цьому контексті докорінно змінюється. І екологічний перехід та декарбонізація стають загальноприйнятою моделлю сталого зростання, а на рівні ЄС, завдяки «Зеленій угоді» та пов'язаним з нею нормативним актам, – офіційною стратегією на наступні три десятиліття».

Серед румунських науковців спостерігається тривалий інтерес до екологічної безпеки на національному рівні, зокрема за змістом визначених основних цілей Національної стратегії Румунії на період до 2030 року [8], серед яких визначено наступні: забезпечення стану здоров'я населення, зміна розміру та ремодельовання економічної та соціальної структури шляхом її перетворення на стійку систему, розробка узгодженої законодавчої та інституційної системи, сумісної з системою

держав-членів, а також постійний моніторинг економічних, соціальних та екологічних показників за допомогою системи визначених кількісних та якісних показників [9].

В даному контексті румунський дослідник доктор Крістіан Ф. Попеску [10, с. 103, 105], розглядаючи погіршення стану навколишнього середовища як виклик безпеці, наголошує на законодавчому закріпленні комплексного підходу з боку усіх зацікавлених сторін як законодавства, правоохоронних структур, освітніх заходів, суб'єктів економічної діяльності тощо, аж до індивідуального рівня.

Крім наукових підходів разом з приєднанням Румунії до Європейського Співтовариства законодавчі норми національного права в сфері екологічної безпеки засновуються на міжнародних договорах та принципах. Так, відповідно до проголошеного Принципу 2 Статуту Організації Об'єднаних Націй (Статут ООН) і принципами міжнародного права, держави мають суверенне право розробляти свої власні ресурси згідно зі своєю політикою в сфері навколишнього середовища і розвитку та несуть відповідальність за забезпечення того, щоб діяльність у рамках юрисдикції або контролю не приносила шкоди навколишньому середовищу інших держав або районів за межами дій національної юрисдикції [11]. А відповідно до проголошеного Принципу 4 Статуту ООН, для досягнення стійкого розвитку захист навколишнього середовища має складати невід'ємну частину процесу розвитку і не може розглядатися окремо від нього. Як було встановлено статтею 6 Договору про заснування Європейського Співтовариства (ДзЄС) [12], вимоги щодо охорони довкілля повинні бути інтегровані у визначення та реалізацію політики та діяльності Співтовариства, серед яких політика у сфері навколишнього середовища (п.«і», ч. 1 статті 3 цього Договору), зокрема з метою сприяння сталому розвитку. Наразі в ч. 2 статті 191 Розділу XX (колишня стаття 174 ДзЄС) Договору про функціонування Європейського Союзу (Консолідований варіант ДФЄС) [2] політика Союзу щодо навколишнього середовища спрямована на високий рівень захисту, враховуючи різноманітність ситуацій у різних регіонах Союзу. Вона ґрунтується на принципі запобіжних заходів та на принципах, що слід вживати превентивних заходів, пріоритетно усувати екологічну шкоду в джерелі, де забруднювач має платити. У цьому контексті, гармонізаційні заходи, що відповідають вимогам охорони навколишнього середовища, повинні включати, де це доречно, запобіжне положення, що дозволяє державам-членам вживати тимчасових заходів з неекономічних екологічних причин, за умов дотримання процедури перевірки з боку Союзу.

Сучасне правове регулювання екологічної безпеки в ЄС базується, перш за все, на Європейській зеленій угоді [13], метою якої є скорочення викидів щонайменше на 50% до 2030 року, зростаючи до 55%, водночас юридично закріплюючи мету нейтральності до 2050 року через Європейський кліматичний закон [14].

Крім того, особливим нормативним актом наднаціонального рівня в даній сфері є чинна Директива Європейського Парламенту та Ради 2004/35/ЄС про екологічну відповідальність [15], що була транспонована в національне законодавство Румунії та стосується запобігання та ліквідації шкоди навколишньому середовищу. Цією Директивою, головним чином, було встановлено рамку відповідальності для суб'єктів господарювання (операторів), які завдають шкоди навколишньому середовищу, і які несуть відповідальність за покриття витрат на запобігання та відновлення відповідно до принципу «забруднювач платить».

Відповідно до статті 35 Конституції Румунії встановлено, що держава визнає право кожної людини на здорове та екологічно збалансоване довкілля, і держава забезпечує законодавчу базу для здійснення цього права. Крім того, статтею Конституції встановлено, що фізичні і юридичні особи зобов'язані охороняти та покращувати довкілля. Крім того, ч. 7 статті 44 Конституції Румунії щодо здійснення права приватної власності також закріплено, що право власності зобов'язує виконувати обов'язки щодо охорони навколишнього середовища та забезпечення добросусідства, а також виконувати інші обов'язки, які відповідно до закону або звичаю покладаються на власника. Конституцією також встановлена норма щодо обмеження певних прав і свобод в разі необхідності, зокрема через обставини запобігання наслідкам стихійного лиха, катастрофи чи особливо серйозного інциденту (ч.1 статті 53 Конституції).

Розділ IV про економіку і державні фінанси в Конституції Румунії також закріплює екологічну складову в економічних правовідносинах держави в контексті екологічної безпеки. Так, відповідно до п.п. «е», «f», «g» ч. 2 статті 135 Конституції Румунії, серед іншого встановлено, що держава має забезпечити відновлення та захист навколишнього середовища, а також підтримку екологічного балансу; створення необхідних умов для підвищення якості життя; застосування політики регіонального розвитку відповідно до цілей Європейського Союзу.

Оснoву національного законодавства Румунії в сфері екологічної безпеки складають: Конституція Румунії, Закон № 137 від 29 грудня 1995 року (зі змінами) про охорону навколишнього середовища [16] та Надзвичайна Постанова Уряду Румунії № 195 від 22 грудня 2005 року з питань охорони навколишнього середовища [17].

Серед інших актів законодавства, що суттєво пов'язані з правовим регулюванням здійснення екологічного контролю в Румунії: Закон № 292 від 3 грудня 2018 року щодо оцінки впливу певних державних та приватних проєктів на довкілля [18], Закон № 59 від 11 квітня 2016 року щодо контролю небезпеки великих аварій, пов'язаних з небезпечними речовинами [19], Закон № 111 від 10 жовтня 1996 року (зі змінами) про безпечне ведення, регулювання, дозволи та контроль ядерної діяльності [20], Закон № 278 від 24 жовтня 2013 року про промислові викиди [21], Адміністративний кодекс Румунії [22] та інші акти законодавства. Крім нормативного регулювання важливим аспектом національної екологічної політики стало прийняття Урядом Румунії Національної стратегії щодо адаптації до зміни клімату на період 2024-2030 років з перспективою до 2050 року [23] та Національної стратегії екологічної освіти та зміни клімату на 2023-2030 роки [24], якими, як зазначено на офіційному сайті Міністерства довкілля Румунії [25], запроваджуються щорічні заходи органів державної влади та установ, відповідальних за досягнення цілей стратегій, зокрема для яких закладено відповідне фінансування.

Головним центральним органом державної виконавчої влади в сфері екологічної безпеки та екологічного контролю є Міністерство довкілля, водних ресурсів та лісів (MEWF), яке розробляє та впроваджує національну політику, стратегії та програми у галузі. В структурі Міністерства [26] функціонують: головний адміністративний орган державного екологічного контролю та нагляду – Національна екологічна інспекція (GNM), уповноважений на застосування спеціальних санкцій та стягнень в сфері охорони довкілля; Національне агентство з охорони довкілля (ANPM), що має розгалужену систему регіональних та місцевих управлінь; Національна лісова інспекція (GFN), Національне агентство з питань охорони природних територій (ANPNP). Крім того, Міністерству довкілля також підзвітні структури національного значення – Адміністрація Біосферного заповідника «Дельта Дунаю», Адміністрація Екологічного фонду Румунії, Адміністрація Національної установи «Румунські води». На рівні органів місцевого самоврядування функціонують профільні департаменти регіональних, субрегіональних та міських рад, що відповідальні за охорону навколишнього середовища та мають подвійне підпорядкування.

Відповідно до ст.ст.6,7 Закону № 137 від 29 грудня 1995 року (зі змінами) про охорону навколишнього середовища (Закон про охорону навколишнього середовища) охорона довкілля є обов'язком та відповідальністю центральних та місцевих органів державної адміністрації, а також усіх фізичних та юридичних осіб. Центральні та місцеві органи державного управління передбачають у власних бюджетах кошти на програми охорони навколишнього середовища та співпрацюють з територіальними органами влади з питань охорони навколишнього середовища для їх реалізації. Законом визначено, що координація та контроль діяльності з охорони навколишнього середовища покладаються на центральний орган державної влади з охорони довкілля, територіальні органи державної влади з охорони навколишнього середовища, Національне агентство з охорони навколишнього середовища, а також установи, уповноважені цим законом у сферах їхньої відповідальності. Згідно статті 9 Закону про охорону навколишнього середовища державні органи з питань охорони навколишнього середовища уповноважені видавати дозволи, та здійснювати перегляд справ про видачу таких дозволів.

При цьому, особливістю румунського національного законодавства є прями посилання на норми міжнародного права, що визначені і в цьому Законі. Так, відповідно до статті 12 Закону компетентний орган з питань охорони навколишнього середовища разом з іншими центральними та місцевими органами державної адміністрації, за потреби, забезпечує можливість інформування та участі в рішеннях щодо конкретних видів діяльності відповідно до положень Орхуської конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища [2], ратифікованої Законом № 86/2000 [27]. Крім того, до повноважень компетентного органу згідно з ч.ч. 3, 5 статті 12 Закону віднесено: – оприлюднення проєктів та діяльності, на які запитується екологічний дозвіл, укладення угоди з органом, що здійснюється на основі оцінки впливу на навколишнє середовище, покладається на власника дозволу під керівництвом органів охорони навколишнього середовища. Громадські консультації є обов'язковими у разі видачі екологічних дозволів та угод; – визначення

оцінки впливу на навколишнє середовище та складання екологічного балансу, що мають проводитися спеціалізованими підрозділами, фізичними або юридичними особами, незалежними від власника проекту або діяльності, та сертифікованими центральним органом державної влади з питань охорони навколишнього середовища на основі процедури, затвердженої наказом керівника органу.

Контрольні функції органів з охорони навколишнього середовища щодо забезпечення екологічної безпеки здійснюється за напрямками центральним органом державної влади та територіальними органами державної влади з охорони навколишнього середовища, а також іншими уповноваженими законом органами державної влади, якими серед іншого, здійснюється:

- контроль за діяльністю, що пов'язана з виробництвом, використанням, тимчасовим або постійним зберіганням, внутрішнім транспортуванням, утилізацією, обробкою, а також ввезенням та вивезенням з країни небезпечних хімічних речовин і препаратів, є такою, що підлягає спеціальному режиму регулювання та управління (ст.ст. 16, 18 Закону);
- контроль за поведінням з відходами та небезпечними речовинами, їх ввезення, вивезення, транзит через територію Румунії (ст.ст. 22-25 Закону);
- контроль за виробництвом та використанням хімічних добрив та фітосанітарних продуктів (ст.26 Закону);
- контроль за ядерною діяльністю, організація моніторингу радіоактивності навколишнього середовища по всій країні, безпосереднє здійснення нагляду і контролю щодо вжиття необхідних заходів у сфері ядерної діяльності (п.п. «а», «б» ст. 33 Закону);
- захист природних ресурсів та збереження біорізноманіття, тобто збереження природних середовищ існування, дикої флори та фауни (ст. 35 Закону);
- контроль за дотриманням правил охорони води та водних екосистем, захист поверхневих і підземних вод, (ст.ст. 36, 38 Закону);
- контроль за захистом атмосфери – запобігання, обмеження погіршення та покращення її якості, щоб уникнути негативного впливу на навколишнє середовище, здоров'я людини (ст.ст. 41-47 Закону);
- контроль в сфері захисту ґрунту, надр та наземних екосистем, тобто вжиття належних заходів щодо управління, збереження, організації та розвитку території, зокрема при здійсненні гірничодобувної діяльності, у сфері сільського господарства та лісового господарства (ст.ст. 48-54 Закону).

Крім означених органів охорони навколишнього середовища, згідно п.п. «а»-«с» ч. 1 статті 71 Закону про охорону навколишнього середовища центральний орган охорони здоров'я Румунії здійснює наступні контрольні функції: а) організовує та координує діяльність з моніторингу стану здоров'я населення стосовно факторів ризику навколишнього середовища; б) здійснює нагляд та контроль за якістю питної та купальної води, а також за якістю харчових продуктів; с) розробляє, у співпраці з центральним органом державної влади з питань охорони навколишнього середовища, нормативні акти щодо якості та гігієни навколишнього середовища та забезпечує контроль за їх застосуванням.

Згідно п. «д» ч.1 статті 75 Закону центральний орган державної влади з питань громадських робіт, транспорту та житлового господарства, серед іншого, також здійснює контрольні функції щодо забезпечення, на основі норм, затверджених центральним органом державної влади з питань охорони навколишнього середовища, контроль вихлопних газів, інтенсивності шуму та вібрацій, що створюються автотранспортними засобами.

Відповідно до п. «а» ч.1 статті 75¹ Міністерство внутрішніх справ Румунії, серед іншого, також здійснює контрольні повноваження щодо діяльності з охорони навколишнього середовища через власні структури, зокрема які здійснюють контрольні, керівні та координаційні дії, з метою збереження та підтримки екологічного балансу у сферах своєї відповідальності.

На місцевому рівні повноваження органів влади та місцевого самоврядування також передбачають охорону навколишнього середовища, забезпечення екологічної безпеки на усіх ланках місцевого рівня та супроводжується функцією відповідного контролю, що регламентовано нормами Закону про місцеву державну адміністрацію [28].

Так, відповідно до ч.1 статті 36 Закону про місцеву державну адміністрацію місцева рада вирішує відповідно до закону всі питання місцевого значення, крім тих, що законом віднесені до компетенції інших місцевих або центральних органів державної адміністрації. Згідно п. «f» ч. 2

статті 36 Закону про місцеве самоврядування місцева рада, серед іншого, забезпечує завершення робіт та вживає необхідних заходів для виконання та дотримання положень зобов'язань, взятих на себе в процесі європейської інтеграції в галузі охорони навколишнього середовища та управління водними ресурсами, щодо послуг, що надаються громадянам. А також, місцева рада (рада муніципалітету), здійснюючи означене з повноважень відповідно до своєї компетенції та згідно з п.п. 9 п. «а» ч. 2 статті 36 Закону забезпечує необхідну базу для надання публічних послуг місцевого значення щодо охорони та відновлення навколишнього середовища. В свою чергу, як визначено п. «h» ч. 3 статті 63 Закону мер (голова муніципалітету) з метою належного виконання своїх повноважень зобов'язаний забезпечувати вжиття необхідних заходів для виконання зобов'язань, взятих на себе в процесі європейської інтеграції в галузі охорони навколишнього середовища та щодо управління водними ресурсами. Крім того, відповідно до п. «m» ч. 2 статті 81 Закону місцевої ради (комуни) муніципалітету Бухарест переважно здійснюють повноваження, серед іншого, і щодо захисту та відновлення навколишнього середовища з метою підвищення якості життя, тобто забезпечення заходів здійснення екологічної безпеки громади.

Згідно з п.п. 9 п. «а» ч. 2 статті 91 Закону повітова рада (рада жудецю) також забезпечує необхідну базу для надання публічних послуг місцевого значення щодо охорони та відновлення навколишнього середовища.

Деякі особливості правового забезпечення здійснення екологічного контролю на місцевому рівні регламентовані нормами Адміністративного кодексу Румунії. Так, згідно положень п. «b» ч. 2 та п. «e» ч. 4 статті 129 Адміністративного кодексу екологічний розвиток та затвердження відповідних стратегій повіту (жудецю), муніципалітету чи міста віднесено до обов'язків місцевих рад. І міський голова, здійснюючи свої повноваження відповідно до п.п. «a» і «d» ч. 3 статті 155 Кодексу, подає місцевій раді щорічний звіт про екологічний стан адміністративно-територіальної одиниці, який публікується на веб-сайті міської ради відповідно до закону, а також, після проведення громадських обговорень, розробляє проекти стратегій щодо екологічного стану міста чи муніципалітету з подальшим опублікуванням на веб-сайті міської ради та подає на затвердження місцевій раді.

Таким чином, сфера здійснення екологічного контролю в Румунії унормована як на національному, так і на місцевому рівнях, однак при цьому вартими уваги є заходи, які застосовуються на виконання міжнародних угод та законодавстві ЄС.

Разом з тим, відповідно до ч. 4 статті 191 Договору про функціонування Європейського Союзу у межах своїх відповідних сфер компетенції Союз та держави-члени співпрацюють з третіми країнами та компетентними міжнародними організаціями. Домовленості про співпрацю Союзу можуть бути предметом угод між Союзом та зацікавленими третіми сторонами, що не обмежує компетенцію держав-членів вести переговори в міжнародних органах та укладати міжнародні угоди. Тобто, зміст статті передбачає, що держави-члени можуть вести переговори та укладати міжнародні договори в галузі навколишнього середовища з іншими державами або міжнародними організаціями, відповідно до сумісності із зобов'язаннями, взятими на себе державою членом ЄС. Також відповідно до статті 193 Договору про функціонування Європейського Союзу захисні заходи, прийняті відповідно до статті 192 (ДФЄС), не перешкоджають будь-якій державі-члену зберігати або запроваджувати більш суворі захисні заходи, однак такі заходи повинні бути сумісними з Договорами, про що повідомляється Комісії. Тобто, зміст даної статті передбачає, що держави-члени можуть діяти поза межами норм, встановлених законодавством ЄС, приймаючи більш суворіші правила, однак які повинні бути сумісними з загальним законодавством ЄС в межах відповідної рамки Союзу.

В даному контексті румунські науковці Р.-М. Петреску-Маг, І.В. Петреску-Маг [6, с. 58] зазначають, що розподіл компетенцій у питаннях охорони навколишнього середовища між ЄС та державами-членами базується на двох принципах, коли: 1) регуляторні повноваження здійснюються ЄС та державами-членами, як йдеться про спільні компетенції. Компетенції ЄС у сфері охорони навколишнього середовища мають нормативний характер, розвиваючись головним чином через директиви; 2) виконання та фінансування заходів екологічної політики відповідає, положенням органів державного управління.

Варто також відзначити, що правові засади екологічної безпеки та екологічного контролю також ґрунтуються на судовій практиці застосування європейського законодавства, про що наголошується румунськими вченими. Зокрема, зобов'язання держав-членів щодо впровадження

законодавства ЄС ґрунтується на принципі «інституційної автономії», який було закріплено у відповідній судовій практиці Суду ЄС (CJEU). Так, Судом ЄС було встановлено, що при застосуванні права ЄС «..кожна держава-член має право розподіляти, як вважає за потрібне, відповідні повноваження на рівні національного законодавства та виконувати директиви за допомогою заходів, прийнятих регіональними або місцевими органами влади» (Рішення від 25 травня 1982 року, Комісія проти Нідерландів, справа № 96/81 та 97/81) [29]. При цьому, в даному рішенні Суд ЄС також зазначив, що «..такий розподіл повноважень не звільняє державу від обов'язку гарантувати виконання положень директиви, що належним чином імплементована в національне законодавство» (Рішення від 14 січня 1988, Комісія проти Королівства Бельгія, справи 227, 228, 229 та 230/1985) [30].

Таким чином, в будь-якому випадку держава нестиме відповідальність перед ЄС за будь-яке недотримання права Союзу. При цьому, у державах з федеральним устроєм компетенція щодо прийняття екологічних норм може бути децентралізованою. Крім того, це передбачає забезпечення на національному рівні ефективних механізмів взаємодії між різними політичними інституціями та одночасно забезпечення ефективного впровадження екологічного законодавства в межах ЄС.

Провідними румунськими вченими Р.-М. Петреску-Маг, І.В. Петреску-Маг також підкреслюється, що сфера довілля не належить до виключної компетенції ЄС, а розподіляється між ЄС та державами-членами і, як наслідок, «..компетенція ЄС співіснує з різними національними політиками в даній сфері». Однак, так як політика ЄС має перевагу над національною політикою, то національна політика може регулювати аспекти поза межами політик ЄС, – тобто правове регулювання здійснюється на рівні ЄС, але ніколи не спрямоване проти національних політик.

Науковцями також беруться до уваги методи впровадження функції контролю за дією актів права ЄС, що здійснюється Європейською Комісією.

Європейська Комісія контролює дотримання Договорів ЄС, забезпечує їх застосування та заходи, вжиті інституціями відповідно до них, зокрема шляхом застосування права Союзу здійснення контролю через Суд Європейського Союзу. Комісія може з'ясувати та досліджувати, чи є ефективною запровадження певної норми ЄС та її дію у державах-членах, зокрема через імплементацию, адже більшість екологічних директив покладають на держави-члени обов'язок складати національні акти, звіти з точними даними, аналізами, максимальними значеннями викидів та показниками якості навколишнього середовища, що стосуються відповідної директиви. І за результатами такої звітності Комісія визначає ефективність впроваджених норм державою-членом ЄС діючої рамки екологічних вимог. Так, більшість директив (серед яких, Директива ЄС № 91/692 (наразі втратила чинність) [31], Директива 96/82/ЄС про контроль небезпеки великих аварій, пов'язаних з небезпечними речовинами [32], Директива 94/67/ЄС про спалювання небезпечних відходів [33], та інші) вимагають від держав-членів розроблення планів, програм (для управління відходами, якістю повітря тощо), які стають необхідними інструментами для досягнення цілей, викладених у директиві. Такі плани, звичайно, повинні бути надіслані до Комісії, і при цьому їх відсутність означатиме неправильне застосування положень директиви. Іншою формою контролю є безпосереднє виявлення на місці та визначення уповноваженими особами безпосереднього джерела забруднення. У виняткових випадках посадові особи Комісії відвідують об'єкти, місця, які стикаються із серйозними екологічними проблемами. Запити, що розглядаються в Європейському Парламенті є ще одним способом звернення та ініціювання встановлення порушення норм екологічного законодавства ЄС. Таким чином, в ЄП при розгляді питання (в т.ч., але не виключно, через петиції від європейських громадян, національних або інших спільнот) про можливе порушення законодавства ЄС, негайно інформують про це Європейську Комісію. Також одними з засобів контролю можуть бути скарги та звернення від громадян ЄС або неурядових організацій і кількість скарг на екологічні проблеми значно зросла за останні роки. Крім того, науковиця Р.-М. Петреску-Маг зауважує на тому, що окремі особи не мають активного процесуального статусу для звернення до Суду ЄС проти держав-членів, які не дотримуються положень ЄС. Комісія може розглядати такий процесуальний статус суб'єкта звернення виключно із державами-членами ЄС. Зокрема, Європейська Комісія має відповідні дискреційні повноваження щодо відкриття провадження у разі порушення положень Договору, що передбачено статтями 258-260 Договору про функціонування Європейського Союзу [34, с. 48].

Висновки. За змістом даного аналітичного дослідження можна констатувати, що в Румунії питанням екологічної безпеки приділяється значна увага як в сучасних академічних колах, так

і в національних політиках, що закріплено нормативним регулюванням і стратегічними урядовими документами. Екологічна безпека в румунському національному законодавстві визначена підходами сталого розвитку, як це встановлено Договором про функціонування Європейського Союзу та положеннями законодавства ЄС. Органи держаної влади вибудовані в сталій вертикальній конструкції та підпорядковані Уряду Румунії, при цьому на органи місцевого самоврядування та їх посадових осіб на місцевому рівні покладено обов'язок із забезпечення екологічної безпеки через відповідні повноваження здійснення екологічного контролю. Зокрема, на рівні органів місцевого самоврядування Румунії функціонують спеціальні екологічні департаменти місцевих рад усіх рівнів, що відповідальні за охорону навколишнього середовища. В адміністративному аспекті положення Закону про охорону навколишнього середовища суттєво підкріплені нормами Надзвичайної Постанови Уряду щодо питань охорони навколишнього середовища та Адміністративного кодексу, а також окремими законами, що регулюють конкретні правовідносини в сфері екологічної безпеки. Однією з ознак дієвості в сфері екологічної безпеки на рівні держави стали Національна стратегія щодо адаптації до зміни клімату на період 2024-2030 років з перспективою до 2050 року, а також Національна стратегія екологічної освіти та зміни клімату на 2023-2030 роки, як програмні політики Румунії. Крім того, румунськими науковцями наведено приклади здійснення екологічного контролю як викладено в огляді деякої практики Суду Європейського Союзу, зокрема прецедентні норми рішень Суду ЄС, що містять обов'язкові для держав-членів правові позиції і тлумачення права ЄС, забезпечення їх однакового застосування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. ACORD EUROPEAN din 1 februarie 1993 instituind o asociere între România, pe de o parte, Comunitatile Europene și statele membre ale acestora, pe de altă parte. Portal Legislativ. Ministerul Justiției. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/33195> (дата звернення: 01.02.2026).
2. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Website of the European Union. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2012/oj/eng (дата звернення: 01.02.2026).
3. Access to information, public participation and access to justice in environmental matters (Aarhus Convention). Website of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/access-to-information-public-participation-and-access-to-justice-in-environmental-matters-aarhus-convention.html> (дата звернення: 01.02.2026).
4. Declaration on environmental problems: decision of the United Nations Conference (Stockholm Declaration) dated 06.16.1972. United Nations website. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declarathenv.shtml (дата звернення: 01.02.2026).
5. Constituția României din 1991. URL: <https://www.constitutaromaniei.ro/textul-integral/> (дата звернення: 01.02.2026).
6. R.-M. Petrescu-Mag, I.V. Petrescu-Mag. *Legislatie_si_politici_de_mediu*. 2022. Bioflux. URL: https://editura.bioflux.com.ro/docs/Legislatie_si_politici_de_mediu.pdf (дата звернення: 01.02.2026).
7. Duțu M. *Provocări ale noului Drept al mediului și climei. Analize și perspective românești – Pentru un congres științific național*. 26.05.2021. Essentials. Institutul de Cercetări Juridice ‘Acad. Andrei Rădulescu’. Academiei Române. URL: <https://www.juridice.ro/essentials/4685/provocari-ale-noului-drept-al-mediului-si-climei-analize-si-perspective-romanesti-pentru-un-congres-stiintific-national> (дата звернення: 01.02.2026).
8. *Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 a fost adoptată prin HG nr. 877/9 noiembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial nr. 985/21 noiembrie 2018*. Departamentul pentru dezvoltarea durabilă. Guvernul României. URL: <https://dezvoltaredurabila.gov.ro/strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-romaniei-2030-i> (дата звернення: 01.02.2026).
9. ROȘCA D. *Protecția Mediului și Strategia dezvoltării durabile*. 03.06.2024. Proiect al Societății de Științe Juridice. URL: <https://www.juridice.ro/738618/protecția-mediului-si-strategia-dezvoltării-durabile.html> (дата звернення: 01.02.2026).
10. Popescu, C. Florin, *PROTECȚIA MEDIULUI PRIN NORME JURIDICE (Environmental Protection Under Legal Rules)* (2018). *Revista Academiei de Științe ale Securității Naționale*

- (2018/1), Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3429096>. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3429096. (дата звернення: 01.02.2026).
11. REPORT OF THE UNITED NATIONS CONFERENCE ON ENVIRONMENT AND DEVELOPMENT* (Rio de Janeiro, 3-14 June 1992). Annex I. URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf (дата звернення: 01.02.2026).
  12. Treaty establishing the European Community (Consolidated version 2002). URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tec_2002/oj/eng (дата звернення: 01.02.2026).
  13. The Green Deal Industrial Plan. Putting Europe's net-zero industry in the lead. European Commission website. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/green-deal-industrial-plan_en (дата звернення: 01.02.2026).
  14. Ємельяненко К.О., Ладиченко В.В., Яринко Б.В. Європейський правовий вимір екологічної безпеки. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2025. Серія «Право». Випуск 91: частина 5. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/344192/331843> (дата звернення: 01.02.2026).
  15. Directive 2004/35/EC of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2004/35/oj/eng> (дата звернення: 01.02.2026).
  16. Lege nr. 017 din 29 decembrie 1995 (republicată) (actualizată) privind protecția mediului. Portal Legislativ. Ministerul Justiției. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/6385> (дата звернення: 01.02.2026).
  17. Ordonanță de Urgență nr. 195 din 22 decembrie 2005 privind protecția mediului. Portal Legislativ. Ministerul Justiției. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/67634> (дата звернення: 01.02.2026).
  18. Lege nr. 292 din 3 decembrie 2018 privind evaluarea impactului anumitor proiecte publice și private asupra mediului. Portal Legislativ. Ministerul Justiției. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/208590> (дата звернення: 01.02.2026).
  19. Lege nr. 59 din 11 aprilie 2016 privind controlul asupra pericolelor de accident major în care sunt implicate substanțe periculoase. Portal Legislativ. Ministerul Justiției. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/207183> (дата звернення: 01.02.2026).
  20. Lege nr. 111 din 10 octombrie 1996 (republicată) privind desfășurarea în siguranță, reglementarea, autorizarea și controlul activităților nucleare. Portal Legislativ. Ministerul Justiției. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/198553> (дата звернення: 01.02.2026).
  21. Lege nr. 278 din 24 octombrie 2013 privind emisiile industriale. Portal Legislativ. Ministerul Justiției. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/195373> (дата звернення: 01.02.2026).
  22. Ordonanță de Urgență nr. 57 din 3 iulie 2019 privind Codul administrativ. Portal Legislativ. Ministerul Justiției. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/215925> (дата звернення: 01.02.2026).
  23. STRATEGIE NAȚIONALĂ din 14 august 2024 privind adaptarea la schimbările climatice pentru perioada 2024-2030, cu perspectiva anului 2050. Portal Legislativ. Ministerul Justiției. URL: <https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/287810> (дата звернення: 01.02.2026).
  24. Strategia Națională privind Educația pentru mediu și schimbări climatice 2023 – 2030. Portal Legislativ. Ministerul Justiției. URL: https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Strategii/SNEMSC_2023_2030.pdf (дата звернення: 01.02.2026).
  25. Strategia națională privind educația pentru mediu și schimbări climatice 2023 – 2030. Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor. URL: <https://mmediu.ro/domenii/educatia-pentru-meniu/strategia-nationala-privind-educatia-pentru-meniu-si-schimbari-climatice-2023-2030/> (дата звернення: 01.02.2026).
  26. Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor. URL: <https://mmediu.ro/despre-noi/organizare/institutii-subordonate/> (дата звернення: 01.02.2026).
  27. LEGE nr. 86 din 10 mai 2000 (actualizată) pentru ratificarea Convenției privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu, semnată la Aarhus la 25 iunie 1998. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/22438> (дата звернення: 01.02.2026).

28. Lege nr. 215 din 23 aprilie 2001 administrației publice locale. Portal Legislativ. Portal Legislativ. Ministerul Justiției. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/214333> (дата звернення: 01.02.2026).
29. C-96/81— Commission v Netherlands. 24/04/1981-25/05/1982. InfoCuria. URL: https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?lang=EN&sort=AFF_NUM-DESC&searchTerm=%22C-96%2F81%22&publishedId=C-96%2F81 C-97/81 – Commission v Netherlands. 24/04/1981 - 25/05/1982. InfoCuria. URL: https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?lang=en&sort=AFF_NUM-DESC&searchTerm=%22C-97%2F81%22&publishedId=C-97%2F81 (дата звернення: 01.02.2026).
30. C-227/85 – Commission v Belgium. 23/07/1985 - 14/01/1988. InfoCuria. URL: https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?lang=en&sort=AFF_NUM-DESC&searchTerm=%22C-227%2F85%22&publishedId=C-227%2F85; C-228/85 – Commission v Belgium. 23/07/1985 – 14/01/1988. InfoCuria. URL: <https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?searchTerm=%22C-228%2F85%22&lang=EN&publishedId=C-228%2F85>; C-229/85 – Commission v Belgium. 23/07/1985 – 14/01/1988. InfoCuria. URL: <https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?searchTerm=%22C-229%2F85%22&lang=EN&publishedId=C-229%2F85> ; C-230/85 - Commission v Belgium. 23/07/1985 - 14/01/1988. InfoCuria. URL: <https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?searchTerm=%22C-230%2F85%22&lang=EN&publishedId=C-230%2F85> (дата звернення: 01.02.2026).
31. Council Directive 91/692/EEC of 23 December 1991 standardizing and rationalizing reports on the implementation of certain Directives relating to the environment. (no longer in force). Website of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1991/692/oj/eng>(дата звернення: 01.02.2026).
32. Council Directive 96/82/EC of 9 December 1996 on the control of major-accident hazards involving dangerous substances. Website of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1996/82/oj/eng> (дата звернення: 01.02.2026).
33. Council Directive 94/67/EC of 16 December 1994 on the incineration of hazardous waste. Website of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A31994L0067> (дата звернення: 01.02.2026).
34. R.-M. Petrescu-Mag. Protecția mediului în contextul dezvoltării durabile. Drept și instituții. Editura Bioflux. 2011. URL: <https://editura.bioflux.com.ro/docs/Petrescu-Mag.pdf> (дата звернення: 01.02.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 03.02.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації: 05.03.2026

© Ємельяненко К.О., Ладиченко В.В., Яринко Б.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії СС ВУ 4.0